

הפרופסור מעורטלים עד כדי פריצות, קודרים ומאיימים. התעורר בה חשד, שבמבוכ המרתפים, הפרודורים, המדרגות והמכונות, שתחת פיקודו של איש זה, הולכת ונרקמת מזימה נגד אוזפה!

בעצם עמד לפני פרופסור שאינו מתאפיין בשום דבר מיוחד; הוא מסר לה את השגותיו בשוויין־נפש מצפוני (והודות להמלצתה של הרופאה, גם כמעט בחינם). אבל אידה ראתה בו התגלמות של סמכות אימתנית, כאילו כל המורא שהטילו בה אנשים מבוגרים מאז ומתמיד התרכו היום במסיכה הזו. הרופאה (שלמעשה התייחסה אל אידה כאל חצי־טומטמת), על אף מנהגיה הבוטים, אף פעם לא נראתה לה באמת כאדם מבוגר, וכמוה גם הידיד־הרופא, שדיגדג אותה כשהיתה ילדה. אבל עכשיו החלה לפחד מכל הרופאים. המלה חולה, שהפרופסור השתמש בה להגדיר את אוזפה, דקרה בה פתאום כדיבה שדחתה אותה; והדיבה הזו גירשה אותה באחת מבין כותלי בית־החולים. היא לא רצתה שאוזפה יהיה בבחינת חולה: אוזפה חייב להיות ילד ככל הילדים.

בכל־זאת לא השתמטה, ועוד באותו יום הלכה לבית־המרקחת, לקבל את התרופה שרשם הפרופסור. אחר־כך עלה בדעתה ששכחה לשאול אותו אם מותר לילד לצאת בשעות היום בחופשיות, בהשגחת כלבת־רועים... אבל בעניין זה כבר החליטה בעצמה. רק בבוקר שלאחר ההתקף העזה לנעול את דלת הכניסה בנעילה כפולה; למחרת היה אוזפה שוב חופשי לנפשו עם בלה.

היה חודש אפריל. ולאחריו באו מאי, יוני, יולי, אוגוסט – קייץ גדול ושטוף־שמש נפתח לרווחה בפני עוללים, ילדים, נערים, כלבים וחתולים; מן הדין שאוזפה יתרוצץ וישתולל לו לאור היום־כמו האחרים: אין היא יכולה לכלוא אותו בין כותלי הדירה. (האם יתכן שהקול הלא־מוחש כמעט, שעדיין הלם בה מתוך נקודה מסוימת שמעבר לסף הצליל, כבר התריע באוזניה, שלפרחח הקטן שלה לא נשאר עוד הרבה קייצים?)

3

עוד נותר לספר לסיום על אותו אביב־קייץ של שנת '47, ועל שיטוטיו של אוזפה עם ידידתו בלה, חופשיים לנפשם ברובע טסטאצ'ו ובסביבתו. אין ספק שלולא השגחתה של בלה, לא היתה נופלת בחלקו של אוזפה חירות כזאת. לא אחת נתקף בחשק נמהר לברוח, או מוטב לומר, להמשיך ללכת ישר קדימה עוד ועוד, בלי לדעת לאן; ואין ספק שהיה יוצא לדרך, אימלא ריסנה אותו בלה והחזירה אותו הביתה בשעה הקבועה. זאת ועוד: מפעם לפעם היו מטלטלים אותו לפתע פחדים: די היה בתוזה של צללית או של עלה כדי שיעמוד על המישמר

ויתחלחל. אבל למרבה המזל, כשרק היפנה את מבטו המוטרד, מייד ראה את פניה של בלה, את עיניה החומות המרוצות מיופיו של היום, ואת פיה הפעור בנשימות שמריעות אל האוויר.

למרות שהיו לבדם, לא חסרו השניים מיפגשים והרפתקאות במרוצת העונה. ההרפתקה הראשונה היתה גילוי של מקום מופלא: זה היה המקום שאוזפה תיכנן להביא אליו את החיה הקטנה חסרת־הזנב. ואכן, התגלית הזאת הקדימה במעט את הביקור אצל פרופסור מארקיוני. היה זה בבוקר יום ראשון; לאחר ההסגר הקצר שהוטל עליהם, שוב הותר לאוזפה ולבלה לצאת, והם היו להוטים כל־כך, שכבר בשעה תשע בירכו לשלום את אידה ותיכף היו מחוץ לבית...

רוח הצפון, במעברה המהיר לאחר הגשמים, הותירה אחריה אוויר כה צלול, שאפילו קירות הבתים הישנים הצעירו לנשימתו. השמש היתה יבשה ולוהטת, והצל קריר. ההליכה בתוך משבי־הרוח הקלילים היתה נטולת מישקל, כאילו אתה נישא בסירת מיפרשים. באותו יום הרחיקו אוזפה ובלה לראשונה מעבר לגבולות הרגילים. בלי להבחין צעדו וצעדו עד שעברו את וְהָ מַאֲרֻמְרָאטָה, הולכים לאורך כל שדירת אוֹסְטְיָאָנָה; הם הגיעו לכנסיית סן פאולו ופנו ימינה;

בלה רצה בצעקה "אוהרר! אוהרר!", שפירושה "הים! הים!", אבל לא היה שם ים כמובן, אלא נהר הטיֶבֶר, ולא אותו טיֶבֶר שברומא: כאן זרם בין כרי־דשא, בלי חומות ומעקות, ונשתקפה בו בכואת צבעי השדות.

(בלה ניחנה במעין זיכרון מטרורף, בן אלף שנה, של נוודים, שבגללו היתה מריחה לפתע בנהר כלשהו את האוקיינוס ההודי, ובשלוליות מי־גשם את אדמת הביצות; היה בכוחה לרחח עֶגְלָה טאטארית באופניים, וספִינָה פיניקית בחשמלית. וזה ההסבר לזינוקיה הרחבים, ולניתוריה הכבירים, ולעצירותיה החוזרות ונשנות, ולנבירתה הסקרנית באשפה; וזה גם ההסבר לדרך שבה היתה מקבלת, בברכה מופרזת, את פניהם של ריחות של מה־בכך.)

כאן הסתיימה העיר. שם, בגדה שממול, עוד נראו בתוך הירק כמה צריפים ונקתות, שהתמעטו בהדרגה; ואילו כאן, בצד הזה, היו רק כרי־דשא וקני־סוף, בלי אף מיבנה מעשה ידי אדם, ולמרות שהיה יום־ראשון, היה המקום שומם. ואכן, כיוון שהאביב התחיל זה עתה, איש עדיין לא פקד את הגדות הללו, במיוחד בבקרים. רק אוזפה ובלה היו שם, והם רצו כיברת־דרך קדימה, השליכו את עצמם על הדשא, התגלגלו, ואחר־כך קפצו וקמו, ושוב התקדמו בריצה עוד ניברת־דרך.

בקצה הדשאים השתפלה הקרקע והתחיל איזור מיוער קטן. כאן האטו אוזפה ובלה את צעדיהם וחדלו לפטפט.

הם הגיעו אל קרחת מעוגלת, מכותרת עצים שענפיהם השתרגו זה בזה למעלה ויצרו מין חדר מחופה בגג של עלים. הריצפה היתה עשויה עשב חדש, שנולד לאחר הגשמים ונראה כאילו לא ידע רגל אדם; פרחו בו פרחי מרגנית

מסוג אחד בלבד, שכאילו נפתחו כולם יחד, ממש ברגע זה. מצד הנהר, מעבר לגזעי העצים ומבעד למשוכת הקנים הטבעית, אפשר היה לראות את המים; זרימתם, והאוויר שהניע את העלים ואת סרטי הקנים, גיוונו את הצלליות הצבעוניות שבפנים ברטט מתמיד. כשנכנסה בלה, ריחרחה כלפי מעלה, כאילו היא נמצאת שוב בתוך אוהל פרסי; היא שמעה געיה בשדה וזקפה מעט את אוזניה, אבל מייד שבה והשפילה אותן. כמו אוזפה, גם היא הפכה קשובה לדממה הגדולה שהשתררה בעיקבות קול הגעיה הבודד. היא התרבעה לצידו של אוזפה ומעיניה החומות ניבטה עגמומית. אולי נזכרה בגוריה, ובאנטוניו הראשון שלה הנמצא בפוג'ור'אלה, ובאנטוניו השני הקבור באדמה. היה דומה שהם נמצאים בתוך אוהל אקסוטי, שהגיעו אליו לאחר מסע גדול, אי-שם במרחק אלפי מילין מרומא ומכל עיר אחרת. ובחוף, סביב-סביב, משתרע מרחב של עצים בלי שום רחש, מלבד התנועה השקטה של המים ושל האוויר.

משק כנפיים בעלווה שמעליהם; ואחר-כך, מענף סמוי-למחצה, בא ציוץ של פזמון שאוזפה זיהה אותו מייד, משום שלמד אותו בעל-פה בוקר אחד, כשהיה קטן. ואכן, הוא שב וראה את המקום שבו הזדמן לו לשמוע את הפזמון: מאחורי ביקתת לוחמי המחתרת, בהרי הקאסטלי, כשאפֶטונדו עמד ובישל תפוחי-אדמה והם חיכו לבואו של נינוצ'ורֶסֶדִיקוואורי... הזיכרון הופיע לפניו קצת מטושטש, מפרכס בזוהר, כמו הצל של אוהל העצים הזה; אבל הוא לא העציב אותו, אדרבה, היתה בו מעין דרישת-שלום ידידותית. הפזמון נעם, מן הסתם, גם לאוזניה של בלה, כי היא נשאה את ראשה, ושלא כבהזדמנויות אחרות, במקום לזנק ולקפוץ, האזינה ברביצה דרוכה. "את מכירה את הפזמון?" שאל אותה אוזפה חרש-חרש, ובתשובה נופפה בלה את לשונה וזקפה חצי אוזן, לומר: "אלא מה! ועוד איך!" הפעם לא היו שני זמרים אלא אחד בלבד; ולפי מה שניתן להבחין מלמטה, לא היתה זו קנרית וגם לא חוחית; אולי היה זה זרזיר, ואולי סתם אנקור מצוי. ציפור קטן וחסר-חשיבות, בצבע ערמוני-אפרורי. בסקירה מלמטה, אם נזהרת לא לעשות שום תנועה או רישרוש, יכולת לראות את ראשו הקטן והעירני וגם את צווארו הוורדרד והזעיר, המפרפר בעודו מסלסל. נראה בעליל שהפזמון זכה לפופולאריות רבה בקרב הציפורים ונעשה להיט, כי הלוא גם האנקורים הכירו אותו. ואולי הציפור הזה אפילו לא הכיר שום לחן אחר, כי חזר שוב ושוב על הפזמון היחיד, תמיד באותה מנגינה ובאותן מלים, להוציא וריאציות קלות ביותר:

זו הלצה
הלצה
הכל רק הלצה!

או גם:

הלצה הלצה
הכל רק הלצה!

או גם:

זו הלצה
זו הלצה
הכל רק הלצה הלצה
הלצה צֶה־צֶה!

לאחר שחזר על הפזמון כעשרים פעם, שב והשיק הציפור בכנפיו והתעופף לדרכו. אז מתחה בלה את טלפיה ברוב הנאה, השתטחה ביתר נוחות על העשב והתנמנמה לה כשראשה מונח על רגליה הקדמיות. בתום פרק הזימרה התעצמה הדממה לממדים דמיוניים, עד שלא רק האוזניים כרו לה אוזן, אלא הגוף כולו. ובעוד אוזפה מאזין לדממה, נכונה לו הפתעה שאולי היתה מפחידה אדם מבוגר הכפוף למתכונת רציונאלית של הטבע, ואילו האורגאניזם הקטן שלו קיבל אותה נתופעה טבעית, אף שלא נתגלתה עד היום.

לאמיתו של דבר, הדממה דיברה! בעצם היתה עשויה קולות, שבתחילה הגיעו כנליל מסויים, שזורים ברטט הצבעים והצלליות, עד שהתחושה הכפולה הפכה לאחת: אז התברר שהאורות הרוטטים גם הם, למעשה, קולות הדממה: היתה זו הדממה עצמה אשר הרעידה את החלל, משתרגת כשורש עמוק-עמוק מעבר למרכז האדמה המלוכב, ועולה בסערה אדירה אל מעבר לשמיים השלווים. שלוות השמיים נותרה בעינה, אפילו מסנוורת יותר מתמיד, והסערה היתה המון שמזמר תו אחד ויחיד (או אולי אקורד יחיד בעל שלושה תווים), כמו צעקה! אבל בתוכה יכולת להבחין, ולך תדע כיצד, בכל קול וקול בנפרד, בכל הקולות ובכל הפסוקים ובכל הנאומים, כאלפיהם ובאלפי-אלפיהם; ובפזמונים, ובגעיות, ובהמיית הים, ובצופרי האזעקה, וביריות, ובשיעולים, ובמנועים, וברכבות לאושוויץ, ובצרצרים, וברעם הפצצות, ובניחרור הלא-נשמע כמעט של היצור הקטן נטול-הזנב... וגם ב"אתה נותן לי איזה נשיקה קטנה, אה, אִיִּי...?"

לא קל לתאר את התחושה רבת-הפנים הזאת שירדה על אוזפה, שכשלעצמה היתה פשוטה ומהירה כדמות שרוקדת טאראנטלה. השפעתה עליו היתה צחוק. הרופאים אומרים, שגם זה אחד מסימני-ההיכר של מחלתו: תחושות הזייתיות מסויימות "אפשריות במיקרים של מחלת הנפילה". אבל מי שהיה מזדמן באותו רגע אל אוהל העצים לא היה רואה דבר מלבד ילד שחמחם, תכול-עיניים וחסר-זאגות, הנושא מבטו אל-על וצוחק על לא-כולום, כאילו נוצה סמויה מדגדגת בעורפו.